

Plaats en taak van de oncopsiycholoog in medische settings

Sarah Hauspie
Psycholoog - systeemtherapeut

1

Inhoud

1. Plaats in het systeem
2. Stepped care model
3. Welke patiënten willen we bereiken?
4. Hoe kunnen we deze patiënten bereiken?
5. Multidisciplinair samenwerken

2

Opwarmer: stellingen

- ▶ De oncologen delen mijn kijk op mijn taak en rol als oncopycholoog
- ▶ De begeleidingsverpleegkundigen delen mijn kijk op mijn taak en rol als oncopycholoog
- ▶ Mijn verantwoordelijke deelt mijn kijk op mijn taak en rol als oncopycholoog
- ▶ Mijn collega oncopychologen vullen hun taak op dezelfde manier in als ik
- ▶ In ons team wordt er echt multidisciplinair samengewerkt
- ▶ Psychosociale zorg maakt deel uit van basis oncologische zorg - is dit ook echt zo?
- ▶ Patiënten weten wat ze van mij als oncopycholoog kunnen verwachten

3

Plaats in het systeem

- ▶ Veel hulpverleners rond eenzelfde patiënt
  - ▶ Oncologen, chirurgen, radiotherapeuten, anatomopathologen, revalidatieartsen, ...
  - ▶ Oncocoaches, diëtisten, kinesisten, sociaal werkers, pastoraal werkers, morele consulenten, ...
  - ▶ *Overcrowding? Overshooting?*
  - ▶ Eigen plekje zoeken, creëren, communiceren
- ▶ Unieke positie van oncopycholoog
  - ▶ Niet medische discipline in medische setting
  - ▶ Afstand overbruggen
  - ▶ Maar eigenheid bewaren! Bepaalde afstand nodig

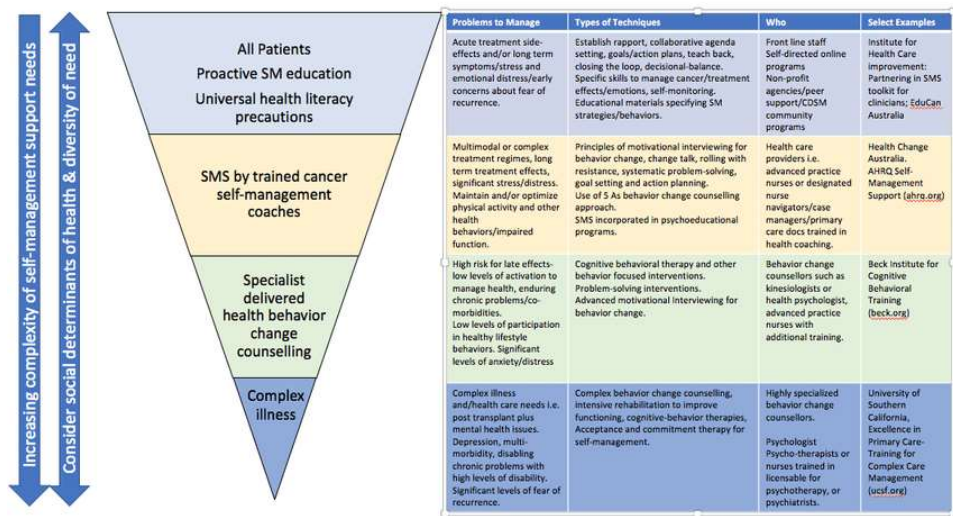
4

Plaats in het systeem

- ▶ Rol van leidinggevende
  - ▶ Zelf psycholoog? Verpleegkundige? ...
  - ▶ Zelf iemand die patiëntenwerk doet?

- ▶ Diversiteit inschakeling oncopsycholoog
  - ▶ Verbonden aan één dienst? Eén pathologie? Eén oncoloog? Eén oncocoach/begeleidingsverpleegkundige?
  - ▶ *Allrounder*?
  - ▶ Voor-/nadelen?
  - ▶ Enkel opgenomen patiënten? Ook ambulante begeleidingen?
  - ▶ Verbonden aan palliatieve eenheid / PST / palliatieve thuiszorg? Samenwerking oncopsycholoog en psycholoog palliatieve zorg?

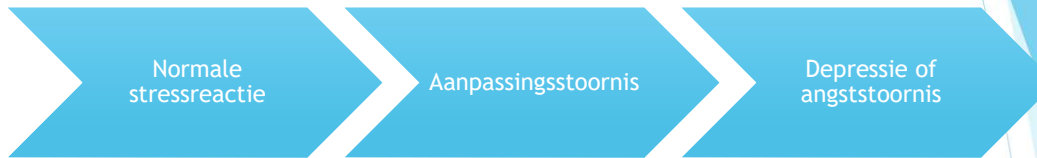
5

Stepped care

6

Stepped care

- ▶ 1/3 kankerptn. psychische stoornis (Mehnert e.a. 2014)
- ▶ Prevalentie aanpassingsstoornis 19,4%
- ▶ Prevalentie depressie 14,9%
- ▶ Prevalentie angststoornis 10,3% (Mitchell e.a. 2011)

7

1	Alle zorgverleners	Herkenning van psychologische noden	Effectieve informatieverlening algemene psychologische ondersteuning
2	Alle zorgverleners met aangevulde expertise	Screening van psychologische distress	Psychologische technieken die probleemoplossend zijn
3	Getrainde psychosociale hulpverleners	psychologische distress detecteren en psychopathologie diagnosticeren	Counseling en psychologische interventie zoals angstantering
4	Specialisten geestelijke gezondheid	Psychopathologie en aanpassingsstoornissen detecteren	Gespecialiseerde psychologische en psychiatrische interventie en psychotherapie

8

Welke patiënten willen we bereiken? Risicofactoren / verwijscriteria

- ▶ Welke aanmeldingscriteria voor de onco-psycholoog worden gehanteerd binnen jouw werksetting?
- ▶ Wat is jouw visie hierop? Zou je dit in een ideale toekomst hetzelfde willen of zou je dit willen aanpassen?

9

Welke patiënten willen we bereiken? Risicofactoren / verwijscriteria

- ▶ **Medische factoren**
  - ▶ Intensieve / ingrijpende behandeling
  - ▶ Slechte prognose (vb. pancreas, long, ...)
  - ▶ Chronische behandeling
- ▶ **Sociodemografische factoren**
  - ▶ Vrouwen
  - ▶ Jonge leeftijd
  - ▶ Beperkt sociaal netwerk
- ▶ **Psychosociale factoren**
  - ▶ Familie- of voorgeschiedenis psychische / psychiatrische problematiek
  - ▶ Kwetsbare persoonlijkheid
  - ▶ Vermijdende coping
  - ▶ Samenloop life events
- ▶ **Indicatoren van emotionele problemen**
  - ▶ Aanhoudende of toenemende emoties
  - ▶ Onevenredige intensiteit van emoties
  - ▶ Emoties met negatieve impact op dagelijks leven of behandeling

10

Hoe komt de psycholoog bij de pt? (of de pt bij de psycholoog 😊)

- ▶ Systematische zorg
- ▶ Zorg op aanvraag
- ▶ Zorg op doorverwijzing
- ▶ Screening

- ▶ Welke manier van psychologische hulp aanbieden wordt in jouw werkplek gehanteerd?
- ▶ Wat zijn de voor- en nadelen van die manier van werken?
- ▶ Wat zou je willen veranderen / optimaliseren / bijsturen?

11

Hoe komt de psycholoog bij de pt?

- ▶ Systematische zorg
  - ▶ 🏠 drempelverlagend, zelf controle, nauwe samenwerking met andere teamleden
  - ▶ 🕒 tijdsintensief, eigen motivatie?, risico pathologiseren
- ▶ Screening
  - ▶ 🏠 verhoogt communicatie tussen medisch team en ptn
  - ▶ 🕒 administratie, onderzoek: geen bewijs voor betere uitkomsten (Schroevens & Dekker, 2022)
- ▶ Zorg op doorverwijzing
  - ▶ 🏠 tijdsbesparend, teamwork, aanvulling met info uit apps mogelijk
  - ▶ 🕒 afhankelijk van motivatie en communicatiestijl van verwijzers, hogere drempel
- ▶ Zorg op aanvraag
  - ▶ 🏠 gemotiveerde ptn, emancipatorisch?
  - ▶ 🕒 hoge drempel: bereik je wie je wil bereiken?; wie luidste roept...?; weet elke pt van mogelijkheid psychologische zorg?

12

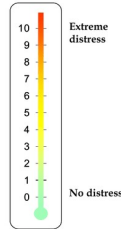
Screening

- ▶ Distressbarometer
- ▶ Lastmeter
- ▶ HADS

DISTRESS-BAROMETER

Confidential (for medical file)

A. How much distress have you been experiencing in the past week? Please put a cross on the thermometer.

©Bazen Bauwens, Catharina Baktin, 2006. Samen Bouwen is mijn voorkeuze

Name patient: _____ Date: _____

B. This table lists some of the problems you might be experiencing these days. Please indicate with a cross to what extent these problems are bothering you.

	Not at all	A little	Some	A lot	Very much
Pain					
Other physical problems					
Nervousness					
Losing memory and/or concentration					
Fears					
Worries about partner/family					
Sadness					
Anger					
Spiritual concerns					
Other problems					

C. I want to talk about th
If yes, with whom - doct
Lately I have been in net

Vul eerst de thermometer in:
Circónkel het nummer op de thermometer dat het best samenvat hoeveel last u de afgelopen week (inclusief vandaag) hebt gehad op lichamelijk, emotioneel, sociaal en praktisch gebied.

Thermometer

Probleemlijst

Wilt u voor onderstaande gebieden aangeven of u de afgelopen week (inclusief vandaag) hier moeite mee hebt gehad of problemen bij hebt ervaren. Wilt u elke vraag beantwoorden?

- ja nee
- Praktische problemen**
- zorg voor kinderen
  - wonen / huisvesting
  - huishouden
  - vervoer
  - werk / school / studie
  - financiën
  - verzekering
- Gezins- / sociale problemen**
- omgang met partner
  - omgang met kinderen
  - omgang met familie / vrienden
- Emotionele problemen**
- gresp hebben op emoties
  - herinneren van dingen
  - zelfvertrouwen
  - angst
  - nederigheid / somberheid
  - spanning
  - eenzaamheid
  - concentratie
  - schuldgevoel
  - controleverlies
- Religieuze/spirituele problemen**
- zin van het leven / levensbeschouwing
  - vertrouwen in God / geloof

- Lichamelijke problemen**
- uitrijft
  - veranderde urine - u
  - verstopping / obstip
  - diarree
  - eten
  - opgevoel gevoel
  - kortas
  - mondblijmfilles
  - misselijkheid
  - droge, verstopte ne
  - pijn
  - seksuaiteit
  - droge, jeukende hu
  - slap
  - haarsaaiheid
  - duizeligheid
  - praten
  - spraakvermogen
  - veranderingen in ge
  - betelingen in hande
  - wassen / aankleden
  - dagelijkse bezighed
  - moeheid
  - conditie
  - spierkracht
- Andere problemen**
- Zou u met een deskundige v
- ja misschien nee
- Zo ja, met wie?
- verpleegkundige
  - diast
  - fysiotherapeut
  - maatschappelijk werker

Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS)

Tick the box beside the reply that is closest to how you have been feeling in the past week. Don't take too long over you replies: your immediate is best.

D	A	D	A
	I feel tense or 'wound up':		I feel as if I am slowed down:
3	Most of the time	3	Nearly all the time
2	A lot of the time	2	Very often
1	From time to time, occasionally	1	Sometimes
0	Not at all	0	Not at all
	I still enjoy the things I used to enjoy:		I get a sort of frightened feeling like 'butterflies' in the stomach:
0	Definitely as much	0	Not at all
1	Not quite so much	1	Occasionally
2	Only a little	2	Quite Often
3	Hardly at all	3	Very Often
	I get a sort of frightened feeling as if something awful is about to happen:		I have lost interest in my appearance:
3	Very definitely and quite badly	3	Definitely
2	Yes, but not too badly	2	I don't take as much care as I should
1	A little, but it doesn't worry me	1	I may not take quite as much care
0	Not at all	0	I take just as much care as ever
	I can laugh and see the funny side		I feel restless as I have to be on the

13

Zorg op verwijzing

- ▶ Belang van goede "interne PR"
  - ▶ Werken aan een visie op taak en rol van de oncopsycholoog en dit verspreiden binnen het team
  - ▶ Hoe stel je jezelf voor aan nieuwe artsen/assistenten/verpleegkundigen? Proactieve communicatie!!!
  - ▶ Gun jezelf en je team tijd
- ▶ Voortdurende afstemming en terugkoppeling
  - ▶ Deelname teamoverleg - verslaggeving
  - ▶ Assertieve communicatie (zie verder)
- ▶ Ken je verwijzers
  - ▶ Persoonlijke stijl en betrokkenheid
  - ▶ Overtuigd worden van meerwaarde van oncopsycholoog = proces

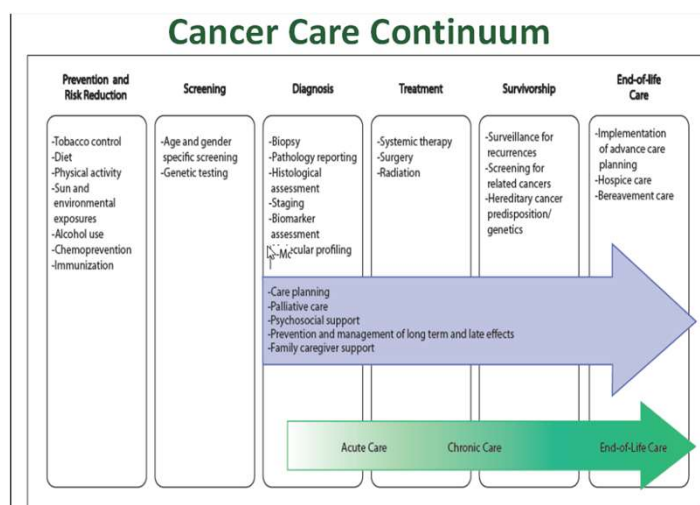
14

“Pysiol...wa???”

- ▶ Hoe stel je jezelf voor aan de patiënt? Kort rollenspel per twee
- ▶ Duidelijkheid omtrent wat pt./familie van jou kan en mag verwachten

15

Wanneer komt de psycholoog bij de pt?

16

Wanneer komt de psycholoog bij de pt?

- ▶ Wordt de psycholoog aangekondigd? En door wie?
- ▶ Bestaat er iets als 'te vroeg' bij de patiënt langsgaan?
- ▶ Verschuivingen binnen oncologie: toename chronische behandelingen → haalbaar?
- ▶ Psychologische opvolging na behandeling / revalidatie mogelijk?
- ▶ Overgang naar palliatieve fase: ook overgang naar andere psycholoog?

17

Multidisciplinair werken

18

Team: belangrijke contextfactoren

- ▶ Structuur van het team: hiërarchisch of circulair
- ▶ Historiek van het team
- ▶ Duidelijkheid van de taak - en rolverdeling
- ▶ Emotioneel belastende job waarbij communicatie een cruciale rol speelt

19

Assertieve communicatie in teamverband

- ▶ Veel communicatieproblemen in teams ontstaan door problemen/misverstanden/tegengestelde verwachtingen inzake assertief communiceren
- ▶ Psychologen/verpleegkundigen/paramedici, ... zijn vaak gericht op zorg geven en minder op eigen noden bewaken in de job
- ▶ Artsen zijn vaak opgeleid om vanuit een expertpositie te werken en te communiceren

*"How could I be wrong?
I'm a doctor."*

20

Wat wordt artsen aangeleerd in hun opleiding / stage?

- ▶ Vertrouw niemand, doe het zelf' (niet goed in teamverband)
- ▶ Eten en slapen waar je kunt' (zorg voor patiënten vóór jezelf)
- ▶ Je bent verantwoordelijk voor alles, of je er nu van weet of niet, of je er nu bij was of niet (afkeer van handoffs, shifts)

BAD HABITS DEVELOPED IN RESIDENCY

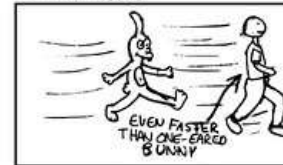
INCREDIBLY RAPID EATING

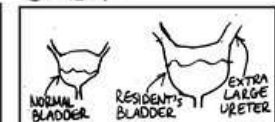
ABILITY TO FALL ASLEEP ANYTIME/ANYWHERE

INABILITY TO MOVE AT A NORMAL PACE

INCREASED BLADDER CAPACITY*

*PROBABLY NOT AS GOOD AS IT SOUNDS

21

Hoe communiceren artsen?

(ja, dit is een veralgemening)

- ▶ Snel!
- ▶ Taakgericht → 'overbodige' info roept irritatie op
- ▶ Probleemoplossers → ratio > gevoel
- ▶ Hechten waarde aan kritisch denken
- ▶ Typisch slechte onderhandelaars
- ▶ Verantwoordelijk voor alles → willen zelf controle behouden

22

23

Communiceren met artsen: aanbevelingen

- ▶ Ken uw arts
- ▶ Kies het juiste moment
- ▶ Verantwoordelijkheid laten bij wie ze hoort
- ▶ Blijf bij de feiten
- ▶ Leg een schriftelijk spoor aan
- ▶ Assertieve communicatie

24

Assertieve communicatie

- ▶ Ik-boodschap
- ▶ Beluister de reactie van de ander
- ▶ Zelf rustig blijven (kijk achter de luidspreker)
- ▶ Bij je standpunt blijven
- ▶ Objectieve informatie aanbrenge/herhalen
- ▶ Duidelijk maken wat je precies verwacht van de ander (maar verantwoordelijkheid laten bij wie ze hoort)

25

Vragen???

I've got a patient who needs to chat to someone...Have you got anyone who's completed the 'verbal communication with patients in a personal, supportive but not disempowering' course?

26